

MENO DOKTORANTŪROS EKSPERTINIS ĮVERTINIMAS

Vertinamos meno doktorantūros kryptis - **Teatras ir kinas**

Institucija, kuriai suteikta meno doktorantūros teisė - **Lietuvos muzikos ir teatro akademija (LMTA)**

Meno doktorantūros teisės suteikimo data - **2012-06-29**

1. Doktorantūros tikslų dermė su Institucijos (Institucijų) misija ir strategija

Laikomasi Laikomasi iš dalies Nesilaikoma

Vertinama:

- kaip Doktorantūros tikslai dera su Institucijos (Institucijų) strategija ir misija
- kokį poveikį Doktorantūra daro nacionalinei ir tarptautinei kultūros ir meno raidai

LMTA meno doktorantūra kino ir teatro kryptyje vyksta nuo 2012 m. Šios doktorantūros tikslai suformuluoti atsižvelgiant į LMTA strategijos „Akademija 2020“ nuostatas, pabrėžiant LMTA išskirtinumą Europos ir pasaulio aukštojo mokslo erdvėje, rengiant ne tik profesionalius menininkus, bet ir mokslininkus, gebančius vykdyti kino meno bei teatro tyrimus. 2017 m. meno ir meno tyrimo darbą apgynė pirmoji doktorantė, todėl spręsti apie doktorantūros poveikį nacionalinei ir tarptautinei kultūros ir meno raidai kol kas yra sunku. Nepaisant to, galima teigti, kad pats doktorantūros procesas yra orientuotas į naujas prieigas, tarpdisciplininius tyrimo metodus, kurie leidžia išeiti iš istoriografinio ar hermeneutinio teatro ar kino tyrimų rėmo, iki šiol būdingo LT mokslo laukui. Pvz., doktorantė Vesta Grabškaitė tiria teatro ir medicinos sąsajas, Brigita Bublytė nagrinėja etnines ir kultūrinės tautų balsines ypatybes, Audrius Stonys, remdamasis gamtos, literatūros tyrimais, nagrinėja poetinio peizažo sampratą kine. Dėl tokio tarpdisciplininio požiūrio į meno tyrimo lauką teatro ir kino doktorantūra laikytina novatoriška, atverianti kelius naujai tyrimų sampratai Lietuvoje. Galima teigti, kad doktorantūros studijos atitinka LMTA misiją formuoti šalies meninio švietimo ir kultūros politiką: keliamas valstybinės švietimo sistemos prestižas, didinamas šalies konkurencingumas tarptautinėje kultūros ir meno rinkoje.

Tiek doktorantūros dėstytojai, iki šiol neturėję tokios doktorantūros patirties, tiek ir doktorantai aktyviai eksperimentuoja ir ieško naujų meno tyrimų kelių. Tai šiame etape yra svarbiausia, ir tai rodo, kad ateityje, įgijus patirties, ši doktorantūra turės galimybę stiprėti ir turėti didelį indėlį ne tik į Lietuvos kultūros, meno ir mokslo lauką, bet ir tarptautinei studijų ir mokslo erdvei.

2. Doktorantūros studijų ir doktorantūros rezultatų kokybė:

Tinkama Tinkama iš dalies Netinkama

Vertinama:

- ar Doktorantūros reglamentas atitinka „Meno doktorantūros nuostatų“ reikalavimus;

- ar tinkama Doktorantūros studijų apimtis, ar pagrįstas ir tinkamas privalomųjų ir pasirenkamųjų dalykų bei paskaitų ir savarankiško darbo santykis, ar studijas stengiamasi tobulinti ir kiek sėkmingai tai daroma, ar pasiekta studijų rezultatų;
- ar pagrįstos ir tinkamos meno projekto kūrybinės ir tiriamosios dalių apimtys, ar vykdant Doktorantūrą pasiekta doktorantų kūrybinių ir tiriamųjų gebėjimų pažangos
- kokie Doktorantūros rezultatai: kokia apgintų meno projektų kokybė, kokie Doktorantūrą baigusiu menininkų profesiniai pasiekimai, kaip intensyviai Doktorantūrą baigusieji menininkai dalyvauja akademinėje ir meninėje veikloje.

Meno doktorantūros nuostatai 2017 m. keitėsi, tačiau vertinamuoju laikotarpiu buvo vadovautasi senaisiais nuostatais ir senuoju doktorantūros reglamentu, patvirtintu LMTA Senato posėdyje 2012 m. lapkričio 28 d. Pastarasis buvo sudarytas remiantis dabar nebegaliojančiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimu Nr. 1263 “Dėl Meno doktorantūros nuostatų”. LMTA administracijos teigimu, jau paruoštas ir Lietuvos mokslo tarybai pateiktas naujas LMTA Meno doktorantūros reglamentas, atitinkantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. vasario 8 d. įsakymo “Dėl Meno doktorantūros nuostatų patvirtinimo” reikalavimus. Doktorantūros apimtis yra tinkama, 240 kreditų. Iš jų 92 kreditai skirti meninei kūrybinei praktikai ir 92 kreditai - moksliniam tyrimui. Didžiausias dėmesys paskaitų tinklelyje skiriamas gilinimuisi į specifinę doktoranto interesų sritį (specialybę, tyrimo teoriją ir praktiką), tik nedidelė dalis privalomų paskaitų yra bendro teorinio pobūdžio, suteikiančio visuminį požiūrį į šiuolaikinius teatro ir kino teorinius klausimus. Doktorantai gali pasirinkti dalį studijų laiko studijuoti užsienyje (pvz., Brigita Bublytė Ispanijoje, Elzė Gudavičiūtė Berlyne, Vokietijoje) užsienio dėstytojai kaip vizituojantys dėsto doktorantams Vilniuje, tad doktorantams suteikiama galimybė praplėsti savo kompetencijas tarptautinėje perspektyvoje. Privalomieji ir pasirenkamieji dalykai komplektuojami atsižvelgiant į doktorantų interesus ir poreikius, kuriuos išsakyti administracijai bei doktorantūros proceso dalyviams jie turi galimybę ne tik per savo doktorantūros vadovus, bet ir asmeniškai, nes dėl palyginti nedidelio doktorantų skaičiaus LMTA būdinga tiesioginė komunikacija ir greitas grįžtamasis ryšys. Doktorantūros komitetas, gavęs doktorantų pastebėjimų dėl kai kurių dalykų nebūtinumo studijų programoje, atsižvelgė ir kelių dalykų (kalbų) atsisakė, pakeisdami juos tinklelyje kitomis disciplinomis. Galima teigti, kad studijos yra tobulinamos. Studijų dalykų aprašuose pasigendama studijų rezultatų nurodymo bei kūrybinių ir tiriamųjų gebėjimų pažangos stebėjimo sistemos ir rodiklių, todėl išoriniams vertintojams sudėtinga nustatyti, ar doktorantai pasiekia tinkamus rezultatus, ar ne. LMTA egzaminų procese dalyvauja trys dėstytojai - dalyko dėstytojas ir dar du to paties lauko specialistai, tad galima numanyti, kad dėstytojų komisija turi galimybę objektyviai įvertinti doktoranto pažangą ir stebėti studijų rezultatus, nurodyti trūkumus ir privalumus.

Diskusijų su doktorantais metu išryškėjo, kad doktorantai suvokia skirtumą tarp tiriamosios ir meninės ginamojo projekto dalių, teigdami, kad meninė dalis yra susijusi su praktine veikla, o tiriamoji – su teorijomis, kurias būtina žinoti, norint profesionaliai reflektuoti kūrybinę patirtį. Tiek dėstytojai, tiek doktorantai teigia, kad kūrybinės ir tiriamosios dalys, kurių apimtys yra lygiavertės, yra tinkamų apimčių, nors tiriamoji dalis ir kelia meno doktorantams, mažiau susiduriantiems su rašto darbais, didžiulius iššūkius. Kai kurie doktorantai konsultuojasi su rašymo specialistais, kiti sėkmingai susidoroja su užduotimis ir džiaugiasi, galėję labiau įsigilinti į savo meninės praktikos lauką iš teorinės pusės ir taip įvertinti meno procesus iš naujų, iki tol nepažinių perspektyvų. Atliktas meno tyrimas pirmajai ir kol kas vienintelei absolventei leido įvertinti aktoriaus profesijos vystymąsi ir visumą - vertinti save kaip buvusią bakalauro, magistro aktorinių studijų studentę, profesionalią aktorę ir kaip dalyko dėstytoją. Toks daugiabriaunis požiūris į profesiją leidžia absolventei šiuo metu tinkamai dalyvauti studijų procese kaip LMTA dėstytojai, aktyviai dalyvauti profesinėje aktorinėje veikloje.

3. Doktorantūros vadybos efektyvumas

Tinkamas Tinkamas iš dalies Netinkamas

Vertinama:

- ar tinkamai organizuojamas priėmimas į Doktorantūrą (įvertinamos priėmimo sąlygos ir kriterijai, konkursų organizavimas ir doktorantų atrankos procedūros
- ar tinkamai organizuojamos Doktorantūros studijos ir meno projekto rengimas: ar efektyvi Doktorantūros komiteto veikla, ar tinkamai paskirstyta atsakomybė tarp Doktorantūros institucijų ir jų struktūrų, ar tinkama vidinė Doktorantūros studijų kokybės stebėseną, ar siekiama Doktorantūros proceso tarptautiškumo;
- ar tinkamai vertinami doktoranto pasiekimai, (ar tinkamos atestacijų, atsiskaitymų ir egzaminų formos, meno projekto gynimo procedūros);
- ar vykdydama Doktorantūrą Institucija bendradarbiauja su kitomis aukštosiomis mokyklomis, ar doktorantai dalyvauja tarptautinėse doktorantūros lygmens mainų programose, ar vyksta į tarptautinius renginius, ar Institucija palaiko ryšius su buvusiais (disertacijas apgynusiais) doktorantais, kokia jų nuomonė apie Doktorantūros kokybę.

Priėmimas į doktorantūrą ir doktorantų atranka vykdoma pagal LMTA Meno doktorantūros reglamentą, kuris apibrėžia organizacinius aspektus bei nusako studijų, meno projekto rengimo bei gynimo ir meno daktaro laipsnio suteikimo procedūrą. Galimos korupcijos rizika valdoma vykdant atvirą konkursą, aiškiai formuluojant ir viešai skelbiant doktorantūros tvarką, konkurso sąlygas bei į priėmimo komisijos sudėtį įtraukiant kviestinius autoritetingus mokslo ir meno srities atstovus. Administracijos teigimu, objektyvumo sumetimais stengiamasi, kad katedrų vadovai, kurie galėtų būti suinteresuoti atskirų specializacijų plėtra, nedalyvautų priėmimo procese. Iš anksto nėra sprendžiama, kuriais metais kokių specializacijų stojantiesiems būtų teikiama pirmumo teisė. Specializacijų poreikį formuoja paklausa, kurią atskleidžia stojančiųjų paraiškos. Į dvi valstybės skiriamas teatro ir kino studijų krypties meno doktorantūros vietas paskutiniaisiais metais gaunamos penkios – šešios paraiškos. Kaip trūkumas analizėje įvardijamas nedidelis meno doktorantūroje studijuojančių studentų skaičius, tačiau, kaip rodo 2016 m. atvejis, kai į doktorantūrą dėl nepakankamo pretendentų lygio pirmajame konkurse, buvo organizuotas kitas konkursas, siekiant aukštesnės pretendentų kokybės, doktorantūros organizatoriai kreipia didelį dėmesį į doktorantų kokybę ir jų motyvaciją, tai yra, kreipia dėmesį į kokybę, o ne į kiekybę. Savianalizės duomenimis įstojusiųjų stojamojo balo vidurkis pastaraisiais metais išlieka aukštas ir viršija 80 iš 100 galimų.

Doktorantūros komiteto veikla efektyvi - jis nuolat stebi doktorantų darbo eigą ir kartu su katedra prižiūri jo kokybę. Doktorantūros komitetą sudaro teatro ir kino srities žinovai, turintys autoritetą visuomenėje bei doktorantų tarpe. Doktorantūros komitetas nuolat susitinka su studentais bei doktorantų vadovais, koordinuoja ir kontroliuoja doktorantų darbo planus, aptaria ataskaitas, stebi, kad studentai kryptingai siektų užsibrėžtų tikslų. Doktorantūros studijas techniškai ir kompetencijų lygyje aptarnauja doktorantūros skyrius, visa veikla prižiūrima akademijos kokybės vadybos skyriaus, kuris vykdo studentų anketines apklausas, rengia susitikimus su doktorantais, rengia doktorantų dienas.

Vykdydama doktorantūrą LMTA bendradarbiauja su VDA ir VU, pasirašyta sutartis leidžia doktorantams klausytis paskaitų šiose institucijose ar konsultuotis su jų dėstytojais. Tarptautinėse doktorantūros lygmens mainų programose kol kas nedalyvaujama, tačiau doktorantams sudaroma galimybė tiek išvykti į užsienio šalių mokslo institucijas, tiek ir dalyvauti tarptautiniuose renginiuose Lietuvoje. Vienintelė 2017 m. doktorantūros studijas baigusi absolventė šiuo metu jau dirba LMTA dėstytoja - jos nuomonė apie šią doktorantūrą ypač palanki, studijų metu buvo sudarytos

visos sąlygos kompetencijų kėlimui ir tobulėjimui. LMTA doktorantų mobilumą remia tik iš dalies, dažniausiai teikdama konsultacijas dėl finansinių instrumentų paieškos ir taikymo. Doktorantūros komiteto narių teigimu, būtų tikslinga aktyviau vykdyti doktorantų darbų, straipsnių ir disertacijų sklaidą, svarbu studentus skatinti aktyviau dalyvauja mokslinėse konferencijose.

Vertinant doktorantų darbų sklaidą, pasigendama audiovizualiai fiksuotos projektų meninės dalies ištraukų ar kitos veiklą liudijančios medžiagos.

4. Žmogiškųjų išteklių pakankamumas

Tinkama Tinkama iš dalies Netinkama

Vertinama:

- ar pakankama Doktorantūros komiteto kompetencija bei tinkama Doktorantūros komiteto sudėtis:
 - ar Doktorantūros komitete yra ne mažiau kaip 3 tarptautiniu lygiu pripažinti menininkai ir 2 pripažinti menininkai ir (ar) meno daktarai ir 4 mokslininkai;
 - ar pakankama Doktorantūros komiteto narių pastarųjų šešerių (ketverių) metų meninė ir mokslinė veikla ir kvalifikacijos tobulinimas;
- ar pakankama kitų Doktorantūros procese dalyvaujančių Institucijos narių kompetencija:
 - ar ne mažiau kaip dviejų trečdalių kitų Doktorantūros proceso dalyvių menininkų kvalifikacija atitinka pripažintiems tarptautinio lygio menininkams keliamus reikalavimus;
 - ar pakankama kitų Doktorantūros proceso dalyvių (tarp jų ir meno projektų vadovų) pastarųjų šešerių (ketverių) metų meninė ir mokslinė veikla, kvalifikacijos tobulinimas.

Šiuo metu LMTA organizuoja teatro ir kino krypties doktorantūrą. Kad teatro ir kino kryptys yra kartu, pasak dalyvių, yra optimalu, nes, jeigu šios doktorantūros kryptys būtų atskirtos, susidarytų grėsmė nesurinkti kino kryptyje pakankamai kvalifikuotų dėstytojų. Vieningos teatro ir kino krypties doktorantūros studijos, kaip pažymėjo tiek doktorantūros komiteto, tiek administracijos atstovai, tiek ir patys doktorantai, yra privalumas. Pasak doktorantų, teatre vykstantys procesai veikia kiną, teatre išbandomos inovatyviausios strategijos, kurios vėliau pritaikomos ir kino srityje, tad atskirti teatro ir kino doktorantūras būtų neracionalu ir neišmintinga.

Doktorantūros komiteto sudėtis yra tinkama iš dalies - jame yra 3 tarptautiniu lygiu pripažinti menininkai ir 2 pripažinti menininkai bei 4 mokslininkai. Komiteto narių CV formatas turėtų būti suvienodintas, o duomenys patikslinti. Pvz. doc. dr. Rasos Vasinauskaitės 2009 ir 2010 metų publikacijos neatitinka ataskaitinio laikotarpio.

Pateikti kiekybiniai duomenys tik iš dalies informuoja apie doktorantūros proceso dalyvių tinkamus pasiekimus.

5. Materialiųjų išteklių (įskaitant infrastruktūrą) pakankamumas

Pakankamas Pakankamas iš dalies Nepakankamas

Vertinama:

- ar Institucijos (Institucijų) infrastruktūra tinkama Doktorantūros studijoms vykdyti ir meno projektams rengti;
- ar Doktorantūrai prieinami reikalingi mokslo ir meno šaltiniai bei informacinės technologijos.

Savianalizėje pažymima, kad dalis LMTA pastatų (ypač Teatro ir kino fakultete) yra fiziškai nusidėvėję arba nepilnai atitinka teatro ir kino studijų specialiuosius poreikius (akustikos problemos ir pan.). Situacija gerėja, nes dalis patalpų yra renovuota: įsigyta moderni filmavimo, informacinių technologijų, vaizdo ir garso, apšvietimo įranga. Įrengta moderni kino salė, renovuotas Balkono teatras, atidarytas Muzikos inovacijų studijų centras.

Kaip trūkumą dalis doktorantų apklausoje, pateiktoje kaip priedas, taip pat pažymi bibliotekos šaltinių nepakankamumą.

6. Doktorantūros rezultatyvumas

Tinkamas Tinkamas iš dalies Netinkamas

Vertinama:

- koks priimtų į Doktorantūrą ir ją baigusių doktorantų santykis, kiek doktorantų per pastaruosius šešerius (ketverius) metus išbraukta (nurodyti išbraukimo priežastis);
- ar taikomos doktorantų skatinimo formos, ar jos yra veiksmingos, ar taikomų skatinimo formų pakanka.

Doktorantūros rezultatyvumas tinkamas - iš 9 į šios krypties studijas priimtų doktorantų per 7 metus studijas nutraukė tik vienas doktorantas, kurio studijos buvo finansuotos ES fondų lėšomis, o su pirmąja doktorantų laida įstojusi doktorantė dėl vaiko priežiūros atostogų studijų dar nebaigė. Ataskaitiniu laikotarpiu teatro ir kino krypties doktorantų skaičius nuolat augo. Vaidybos doktorantūroje studijuoja 3, režisūros (teatras) - 2, režisūros (kinas) - 3 doktorantai. Iki šiol apgintas 1 meno projektas, tačiau tai yra normalu, kadangi studijos dar tik dabar baigia savo pirmąjį gyvavimo ciklą.

Kaip teigia doktorantai, jie nuolat skatinami dalyvauti tarptautiniuose projektuose, konferencijose, jiems suteikiama parama rengiant paraiškas finansavimui iš LMT ar kitų institucijų gauti, tačiau pati LMTA lėšų doktorantų dalyvavimui užsienio konferencijose neskiria.

Siūlymas:

- Doktorantūros kokybę ir efektyvumą vertinti gerai
- Doktorantūros kokybę ir efektyvumą vertinti patenkinamai
- Doktorantūros kokybę ir efektyvumą vertinti nepatenkinamai

Rekomendacijos doktorantūrai gerinti:

1. Sukurti aiškią doktorantų dalykų rezultatų stebėjimo ir vertinimo sistemą. Dėstomų dalykų aprašuose stokojama teminių eksplikacijų, nėra suformuluoti konkretūs uždaviniai bei siektini rezultatai.
2. Gerinti LMTA materialinę bazę, didinti mokslo ir meno šaltinių kiekį bibliotekoje.
3. Doktorantai išreiškė poreikį dėl lankstesnės sistemos, kuri leistų doktorantams konsultuotis ir su lektorais, nes šiuo metu ypač tarpdisciplininiuose tyrimuose konsultuoti gali tik asmenys, turintys mažiausiai docento laipsnį.
4. Sudaryti sąlygas doktorantų dalyvavimui tarptautinėse konferencijose, tuo tikslu skiriant finansavimą iš LMTA lėšų.
5. Sudaryti didesnes doktorantų veiklų viešinimo galimybes - šiuo metu LMTA internetiniame puslapyje pateikiami tik aprašai apie doktorantus, tačiau nėra galimybių susipažinti virtualioje erdvėje su jų praktinėmis ir tiriamosiomis veiklomis.
6. Nors kino ir teatro sritis atskirti šiuo metu nėra efektyvu, ateityje tikslinga būtų to siekti, sudarant didesnės kino tyrimų plėtros galimybę ir pritraukiant dėstytojus bei priimant platesnę kino kūrybos specifiką atspindinčius doktorantus.
7. Doktorantūros proceso dalyviai išreiškė pageidavimą glaudžiau bendradarbiauti su socialiniais partneriais. Svarbu, kad vykdant kūrybinius projektus teatrai ir kino institucijos būtų atviresnės, pasitikėtų doktorantais, suteiktų galimybės jau doktorantūros metu dirbti, eksperimentuoti, suvoktų teikiamą naudą.